

ESTUDIS I RECERCA SOBRE EDICIÓ I HÀBITS LECTORS A CATALUNYA (2022-2023)

STUDIES AND RESEARCH ON PUBLISHING AND READING HABITS IN CATALONIA (2022-2023)

ESTUDIOS E INVESTIGACIÓN SOBRE EDICIÓN Y HÁBITOS LECTORES EN CATALUÑA (2022-2023)

Anna Villarroya
 annavillarroya@ub.edu
Universitat de Barcelona, España

Berta Ollé
 berta.olle@ub.edu
Universitat de Barcelona, España

Rebut: 20/12/2025; Acceptat: 24/12/2025; Publicat: 16/02/2026

Com citar: Villarroya, Anna; Ollé, Berta. «Estudis i recerca sobre edició i hàbits lectors a Catalunya (2022-2023)». *Anuari de Biblioteques, Llibres i Lectura*, vol. 9 (2024), e07. DOI: <https://www.doi.org/10.1344/ABLL.2024.9.07>

No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

Anna Villarroya, Berta Ollé, 2024

Resum

La producció científica en l'àmbit de l'edició i els hàbits lectors a Catalunya ha mantingut la tendència positiva dels darrers anys, en paral·lel a la recuperació progressiva del sector editorial després de la pandèmia. Les dades disponibles apunten a una evolució favorable de la facturació i a l'estabilitat del llibre imprès davant del suport digital. A més de les estadístiques i els informes periòdics elaborats o encarregats per les administracions públiques i els agents del sector, cal destacar la feina dels grups, els projectes de recerca universitaris i les tesis doctorals defensades sobre aquesta temàtica. Com en edicions anteriors de l'Anuari, també s'han dut a terme nombroses activitats de difusió i divulgació i s'han consolidat premis i iniciatives que fomenten la lectura entre infants i joves. Cal tornar a fer esment de la importància que tenen aquests estudis i accions en la presa de decisions informades tant per part dels agents públics com privats.

Paraules clau: Edició; hàbits lectors; estadístiques culturals; mercat del llibre; indústria editorial

Abstract

Scientific output in the field of publishing and reading habits in Catalonia has maintained the positive trend of recent years, in parallel with the steady recovery of the publishing sector after the pandemic. The available data point to a favourable evolution of turnover and to the stability of printed books compared to digital formats. In addition to the statistics and periodic reports produced or commissioned by government bodies and sector agents, it is worth highlighting the work of university research groups and projects and the doctoral theses presented on this subject. As in previous editions of the *Anuari*, numerous dissemination and outreach activities have also been carried out, and awards and projects that promote reading among children and young people have been consolidated. Once again, it is worth noting the importance of these studies and actions in guiding informed decision-making by both public and private stakeholders.

Keywords: Publishing; Reading habits; Cultural statistics; Book trade; Publishing industry

Resumen

La producción científica en el ámbito de la edición y los hábitos lectores en Cataluña ha mantenido la tendencia positiva de los últimos años, en paralelo a la recuperación progresiva del sector editorial tras la pandemia. Los datos disponibles apuntan a una evolución favorable de la facturación y a la estabilidad del libro impreso frente al soporte digital. Además de las estadísticas y los informes periódicos elaborados o encargados por las administraciones públicas y los agentes del sector, cabe destacar el trabajo de los grupos y proyectos de investigación universitarios, así como las tesis doctorales defendidas sobre esta temática. Al igual que en ediciones anteriores del Anuario, también se han llevado a cabo numerosas actividades de difusión y divulgación, y se han consolidado premios e iniciativas que fomentan la lectura entre niños y jóvenes. Conviene volver a señalar la importancia que tienen estos estudios y acciones en la toma de decisiones informadas, tanto por parte de los agentes públicos como privados.

Palabras clave: Edición; hábitos lectores; estadísticas culturales; mercado del libro; industria editorial

1 Presentació

La generació de coneixement en els àmbits de l'edició i el foment dels hàbits lectors ha seguit la tendència positiva dels anys anteriors, acompanyada de la recuperació progressiva del sector editorial després de l'impacte de la pandèmia. Les dades disponibles indiquen una evolució favorable de la facturació i una estabilització del mercat, mentre que, pel que fa als hàbits lectors, es reafirma l'estabilitat del llibre imprès davant del suport digital.

Igual que en edicions anteriors de l'Anuari, aquest capítol s'estructura en cinc grans blocs. En el primer, es fa esment dels estudis entorn de l'activitat editorial a Catalunya i els hàbits lectors de la població catalana. En aquest mateix apartat es fa referència als grups i els programes de recerca, així com als projectes i les tesis doctorals defensades els anys 2022 i 2023 a Catalunya sobre alguna de les temàtiques considerades. El segon bloc està enfocat en les activitats de difusió i divulgació d'aquesta recerca. En concret, s'hi recullen els principals congressos, seminaris i reunions científiques, així com els premis i les exposicions que s'han organitzat entorn de l'activitat editorial i el foment de la lectura a Catalunya. Al tercer bloc es detallen les publicacions més rellevants en els àmbits de l'edició i els hàbits lectors. Al quart bloc s'inclou una bibliografia seleccionada de tota mena de documents sobre l'activitat d'edició i els hàbits lectors i, en darrer lloc, es presenten breument les tendències més remarcables del sector en els dos anys considerats.

2 Estudis i recerca

2.1 Informes i estudis

Igual que en edicions anteriors de l'Anuari, una part important dels informes i els estudis sobre l'activitat editorial i els hàbits lectors són impulsats per administracions públiques, pel sector editorial o per l'àmbit acadèmic i sovint tenen una periodicitat anual. Això facilita el seguiment de l'evolució del sector al llarg del temps i permet analitzar l'evolució de l'edició i els hàbits lectors a Catalunya.

Entre els informes i els estudis que s'han publicat al llarg dels anys 2022 i 2023 entorn de l'edició, cal destacar els següents:

- Xavier Cubeles (2023), «El llibre», dins *Informe de la comunicació a Catalunya 2021-2022*, pàg. 155-168.

El contingut d'aquest capítol s'estructura en els apartats següents: les pràctiques i els hàbits socials relacionats amb el llibre, l'edició de llibres, els canals de comercialització i difusió de llibres, el comerç internacional de llibres i les polítiques públiques. A més, s'inclou informació sobre el conjunt del mercat espanyol com a referència comparativa, així com en aquells casos en què no hi ha dades específiques disponibles per a Catalunya. L'anàlisi se centra en el període 2019-2022 i presta una atenció especial a l'evolució de les activitats relacionades amb el llibre a Catalunya, prenent com a referència dos moments clau del passat: d'una banda, l'any 2010, abans que es manifestessin els efectes de la recessió del 2009, i, de l'altra, l'any 2020, quan esclatà la crisi derivada de la pandèmia de la covid-19. En aquest context, les dades mostren que, després de la crisi de la covid-19, el sector del llibre a Catalunya ha experimentat una notable recuperació i consolidació. Així mateix, es detallen les principals mesures del Pla de recuperació, transformació i resiliència adreçades directament o indirectament al sector del llibre.

- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2022 i 2023). *Estadístiques culturals de Catalunya 2022 i 2023*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

Aquesta publicació de periodicitat anual recull una selecció de les dades estadístiques més rellevants sobre el sector de la cultura i la creació a Catalunya, en general, i sobre el sector del llibre, en particular. En concret, es proporcionen dades respecte a la dimensió econòmica del sector a partir d'indicadors com ara el finançament, el comerç exterior, l'ocupació, el PIB, el VAB, la despesa de les llars en cultura i les pràctiques culturals, entre d'altres, que permeten aproximar-se a la dimensió econòmica del sector editorial dins de Catalunya.

- Federación de Gremios de Editores de España (2022). *Comercio interior del libro en España 2022*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.

Aquest informe anual analitza la situació de les empreses editorials privades i agremiades a Espanya. Atès que l'estudi inclou dades desagregades per comunitats autònomes, és possible examinar específicament Catalunya en relació amb la resta de l'Estat. Entre les variables analitzades, destaquen la xifra global de facturació per vendes de llibres en el comerç interior, l'oferta i la comercialització de llibres, l'ocupació en el sector, la distribució geogràfica de la producció i la distribució, la llengua d'edició, l'edició en format de butxaca i en nous suports, el preu dels llibres, els canals de comercialització i la quantitat global pagada per drets d'autor. En els darrers anys, l'informe incorpora un capítol dedicat a l'edició en format digital, atesa la seva importància creixent. Globalment, l'objectiu és reflectir la situació actual del mercat editorial, així com l'evolució i les tendències dels principals indicadors del sector.

- Consell Nacional de la Cultura i les Arts (2022 i 2023). *Estat de la cultura i de les arts. Informe anual*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Aquesta publicació anual ofereix una anàlisi i una reflexió en clau de futur, amb l'objectiu de servir de base per a les propostes que han d'ajudar a afrontar els canvis necessaris en els sectors culturals catalans. En concret, el primer capítol habitual inclou un relat sobre com el sector editorial ha viscut els anys 2022 i 2023.

Amb relació als hàbits lectors a Catalunya, cal remarcar les publicacions que es recullen a continuació:

- Institut Català de les Empreses Culturals (2022 i 2023). *Hàbits de lectura i compra de llibres. Informe de resultats 2021 i 2022*.

Aquest informe anual recull dades sobre l'índex lector, els hàbits de lectura en el temps lliure, la lectura digital, les actituds envers la lectura, els hàbits de compra de llibres i l'ús de les biblioteques a Catalunya. A més, incorpora dos mòduls específics sobre la lectura en menors (fins als nou anys i d'entre deu i tretze anys) i un darrer dedicat a la lectura en adolescents d'entre catorze i divuit anys.

- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2022 i 2023). *Estadístiques culturals de Catalunya 2022 i 2023*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

Com en edicions anteriors, aquesta publicació anual inclou dades de l'Enquesta de participació cultural, que té com a objectiu conèixer les pràctiques culturals i d'oci de la població catalana de més de catorze anys. L'enquesta relaciona aquestes pràctiques amb l'entorn socioeconòmic de les persones entrevistades, l'edat i la llengua d'ús, entre altres variables. Entre les pràctiques culturals analitzades s'hi inclou la lectura de llibres.

2.2 Projectes i grups

En edicions anteriors d'aquesta secció de l'Anuari s'ha fet referència al Centre de Recerca en Informació, Comunicació i Cultura (CRICC) de la Universitat de Barcelona (UB), adscrit a la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Des de la seva creació el 2017, el CRICC ha dut a terme activitats molt diverses en l'àmbit dels hàbits lectors, el sector del llibre i les biblioteques. Entre les seves vuit línies de recerca destaca «Biblioteques: usuaris, serveis i recursos».

Dins l'àmbit universitari, cal ressaltar també el grup GRETEL (Grup de Recerca de Literatura Infantil i Juvenil i Educació Literària) de la Universitat Autònoma de Barcelona, que té com a objectiu principal la recerca sobre l'ús dels llibres infantils i juvenils per als aprenentatges literaris a l'escola obligatòria, i el grup Cultura, Biblioteques i Continguts Digitals (CBCD) a la UB, que té entre les línies de recerca l'anàlisi dels nous models de gestió participativa i lideratge a les biblioteques, la capacitació i inserció laboral dels seus professionals i l'anàlisi de les necessitats dels usuaris i usuàries.

De la mateixa manera, el grup Glossa, dedicat a la recerca en lingüística aplicada, didàctica i literatura, sorgeix el 2022 a la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya. Aquest grup és fruit de la trajectòria i l'experiència dels anteriors grups GRELL (Educació, Llenguatge i Literatura), TEXTICO (Textos Literaris Contemporanis) i GRAC (Aprenentatge i Comunicació). Entre les seves línies de recerca cal destacar l'estudi, l'edició i la traducció de textos literaris.

En l'àmbit dels projectes de recerca, cal subratllar un any més el projecte «Formando a los lectores del s. xxi: literatura digital y nuevos dispositivos didácticos para ampliar la respuesta lectora en contexto escolar», finançat en el marc del Programa estatal de recerca, desenvolupament i innovació orientada als reptes de la societat, liderat per Ana María Margallo i Cristina Aliagas. Aquest projecte, vigent entre el 2020 i el 2024, responia a la necessitat de formar lectors preparats per als reptes canviants de l'era digital en la seva intersecció amb la cultura literària, prioritzant la introducció de la literatura infantil i juvenil digital a les aules.

Amb un abast internacional, cal destacar el projecte Zoom Out, destinat a fomentar el pensament crític mitjançant l'abordatge de la literatura infantil europea des d'una perspectiva interseccional. L'objectiu és desenvolupar la cohesió ciutadana, la consciència cultural i les habilitats d'alfabetització entre alumnat i professorat. El projecte busca implicar tant professorat —incloent-hi el que està en pràctiques— com alumnat, mitjançant recursos educatius que promouen les habilitats socials i interculturals i el pensament crític des d'una perspectiva interseccional, amb la finalitat de sensibilitzar sobre la inclusió i la diversitat. Zoom Out és finançat per Erasmus+ i té la participació de deu socis de quatre països: Espanya, Croàcia, Itàlia i Polònia.

Com en edicions anteriors, també cal destacar altres iniciatives i projectes fora de l'àmbit universitari. En aquest sentit, en el marc del Pla nacional del llibre i la lectura de Catalunya, presentat el 2023, s'han establert deu grups de treball que desenvolupen els eixos temàtics del Pla per abordar les diferents dimensions del llibre i la lectura. Aquests eixos inclouen: informació, dades i recerca; accés a la lectura; diversitat; professionalització i formació dels creadors; espais de lectura; mediació lectora; indústria; promoció del llibre i la lectura; reconeixement i valor del llibre, i visibilitat en mitjans de comunicació i xarxes.

2.3 Treballs i tesis

Entre les incorporacions més rellevants en el web de Tesis Doctorals en Xarxa (TDX) que s'han produït al llarg del 2022 i el 2023 cal destacar les següents:

- Katty León Zuluaga (2023). *Incidencia de una intervención educativa en la relación con la lectura y las respuestas lectoras de estudiantes de secundaria de alta vulnerabilidad*. Direcció: Felipe Munita i Ana María Margalló González. Programa de doctorat en Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

La tesi analitza la motivació per a la lectura en estudiants de secundària, abans i després de participar en una programació literària centrada en una intervenció sobre el foment de la lectura (IFL). A més, estudia el tipus de connexió personal que es manifesta en les respostes lectores de caràcter reflexiu. A partir d'una mostra de 23 estudiants de desè grau de batxillerat d'una institució educativa pública d'alta vulnerabilitat a Colòmbia, els resultats indiquen una tendència de millora en la motivació lectora després de la intervenció. També es destaca que, quan la lectura es fa de manera individual, predominen les reaccions emocionals, mentre que amb l'acompanyament docent els estudiants no només expressen les seves emocions, sinó que també desenvolupen una comprensió més crítica i reflexiva dels textos.

- Leonel Abarzúa Ceballos (2023). *Exploración de las prácticas de lectura digital académica en estudiantes de un grado de Educación: Investigación con métodos mixtos*. Direcció: Alba Ambrós i Montserrat Fons. Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona.

La recerca aborda la lectura digital com una pràctica social situada en el context de la formació universitària, amb l'objectiu principal d'explorar les pràctiques de lectura digital acadèmica d'estudiants del grau en Educació, per analitzar com construeixen coneixement durant la seva etapa de formació professional. Pel que fa a la metodologia, s'ha utilitzat un enfocament de mètodes mixtos, concretat en un disseny seqüencial exploratori. Els resultats mostren diversos perfils d'estudiants en relació amb les pràctiques de lectura digital acadèmica. Tot i que la majoria manifesten preferència per la lectura analògica, també s'observa un ús ocasional de pantalles i, en alguns casos, la combinació de tots dos suports.

- Toni Duró Crehuet (2022). «*Escriptors mediàtics*»: *Gènesi i significació en la indústria editorial catalana (1993-2019)*. Direcció: Mireia Canals Botines. Departament de Filologia i Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya.

Aquesta tesi estudia el concepte d'*escriptors mediàtics* a partir d'un marc teòric que analitza la interrelació entre els camps cultural, econòmic i mediàtic des de la perspectiva de la sociologia, els estudis culturals i les ciències de la comunicació. Els resultats de la recerca posen de manifest les característiques que defineixen els escriptors mediàtics a Catalunya, influenciats per tradicions com la diada de Sant Jordi i la seva cobertura informativa. A més, suggereixen la necessitat de crear un indicador que permeti mesurar la presència dels autors en els mitjans de comunicació, tenint en compte les eines actuals, amb l'objectiu de quantificar el capital mediàtic acumulat per tots els tipus d'escriptors.

- Iñaki Vázquez Álvarez (2022). *La industria del libro en España. Aproximación mesoeconómica y mesoanalítica para un modelo de análisis*. Direcció: Jordi Martí Pidelaserra. Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona.

La tesi aborda la indústria del llibre a Espanya des d'un punt de vista mesoeconòmic i mesoanalític i proposa un nou model per analitzar-la. La recerca s'ha materialitzat en quatre articles acadèmics i una proposta metodològica. El primer article sistematitza i organitza en sis tradicions la bibliografia més rellevant sobre l'objecte

d'estudi, mentre que el segon article explora la relació entre els intents de modelitzar econòmicament la cultura, les indústries culturals i la indústria del llibre, reorganitzant les característiques econòmiques i socials d'aquestes indústries i reformulant les especificitats pròpies del sector editorial. Els articles tercer i quart assagen un model d'anàlisi aplicat als processos de creació i producció de la indústria del llibre a Espanya, i, finalment, el sisè capítol proposa un model flexible per a l'anàlisi mesoeconòmica i mesoanalítica d'aquest sector.

3 Difusió i divulgació

En els subapartats següents es recullen les activitats de difusió i divulgació més significatives produïdes durant els anys 2022 i 2023.

3.1 Congressos, seminaris i reunions científiques

Els anys 2022 i 2023 es van organitzar diversos congressos, jornades, seminaris i reunions científiques entorn de l'edició i els hàbits lectors a Catalunya. D'entre tots aquests esdeveniments, es presenten a continuació els més destacats i representatius en relació amb aquestes dues temàtiques.

Pel que fa a l'edició de llibres, entre el 5 i el 7 d'octubre de 2022 es va celebrar la 40a Fira Internacional del Llibre, LIBER. Aquesta trobada, adreçada a tots els professionals de la indústria editorial, va posar l'accent a projectar la biodiversitat i el potencial exportador de l'edició espanyola. A més, en aquesta edició es va estrenar l'àrea Editors Novells, amb l'objectiu d'incentivar la presència de petites editorials amb menys de tres anys al mercat. També es va ampliar l'àrea Serveis per a les Indústries del Llibre, que va incloure empreses d'arts gràfiques, agències literàries, de traducció, d'il·lustració, digitalització de continguts, audiollibres i pòdcasts, videojocs i empreses emergents vinculades al sector, entre altres especialitats.

Com en edicions anteriors, cal destacar la Setmana del Llibre en Català i ArtsLibris Barcelona, que el 2022 van celebrar la 40a i la 13a edició, respectivament. La Setmana del Llibre en Català, coincidint amb el seu aniversari, va tenir com a objectiu celebrar quatre dècades de trajectòria i, alhora, mostrar la força del sector i l'audiència del llibre, així com de les revistes en català, en la seva màxima expressió. Per la seva banda, ArtsLibris Barcelona va tenir la presència d'un centenar d'editors i va incloure activitats destacades com el seminari internacional «Col·leccionar publicacions d'artista», la *performance* d'Antón Reixa «MELANCOHOLEMIA (Vida de Mamarracho)» i les presentacions dels Speakers' Corner.

També en l'àmbit de les arts, cal ressaltar el FLIC, Festival de Literatura i Arts Infantil i Juvenil, destinat a tots els públics, que el 2022 va celebrar la 12a edició. El tema central d'aquesta

edició va ser «(des)ordres» i es va plantejar com s'ordenen els llibres tant a casa com en una biblioteca (pública, escolar, d'aula, etc.) i com aquests (des)ordres influeixen en la manera com ens relacionem amb els llibres. L'any 2023, el festival va voler subratllar la vàlua del patrimoni literari tradicional a través de les versions i, per primera vegada al FLIC, es va habilitar una zona amb més de 1.000 llibres del Consorci de Biblioteques de Barcelona, disponibles per a préstec amb el carnet de biblioteques.

Amb caràcter també anual, la Fira del Llibre d'Ocasió Antic i Modern, organitzada pel Gremi de Llibreters de Vell de Catalunya, va celebrar el 2022 i el 2023 la 71a i la 72a edició, respectivament, a mitjan setembre. Com a novetat, la 72a edició va incorporar l'espai Fòrum Dau al Set, on es van dur a terme activitats per dinamitzar la fira, i va estrenar la mostra Vita Libris, destinada a fer reviure i reivindicar obres imprescindibles de la literatura en català. A més, per primera vegada en la història de la fira, l'acte inaugural va deixar de fer-se al carrer i es va traslladar al cinema Comèdia, un edifici emblemàtic amb una trajectòria vinculada a la cultura.

Així mateix, cal destacar Litterarum Móra d'Ebre, una fira professional d'espectacles literaris en llengua catalana impulsada per l'Ajuntament de Móra d'Ebre i la Institució de les Lletres Catalanes. La 15a edició, celebrada el 2022 sota el nom «Litterarum, fira d'espectacles literaris», va apostar per la fusió de poesia, música i teatre, amb una programació àmplia i propostes per a tots els públics. Com a novetat, per primera vegada es va instal·lar un envelopat específic per a Litterarum Petits, pensada per al públic infantil.

L'any 2022 també es va celebrar la 2a edició del Festival 42, Festival de Gèneres Fantàstics de Barcelona, que s'ha consolidat com una cita de referència per a qualsevol persona lectora, curiosa, aficionada o interessada en la imaginació literària. En aquesta edició es van introduir cinc eixos nous que es convertirien en signes d'identitat del festival: el reforç de la literatura juvenil de gèneres fantàstics; la relació entre salut mental i gèneres fantàstics; la multiplicació d'activitats més enllà dels llibres i els autors; l'ampliació de les propostes vinculades al cinema, les sèries, el teatre, el còmic, la música i la il·lustració, i l'èmfasi en la presència de referents europeus en llengua no anglesa.

En l'àmbit de la literatura per a infants i adolescents, cal destacar el Món Llibre, Festival Literari per a Nens i Nenes, organitzat per l'Institut de Cultura de Barcelona, en què més de 50 editorials de literatura infantil i juvenil apopen els infants a l'univers creatiu dels llibres i de la lectura. El festival, amb la col·laboració de les biblioteques barcelonines i els espais del CCCB i del MACBA, va arribar el 2022 a la 17a edició. També en l'àmbit juvenil cal destacar les III i IV Jornades de Joves Lectors Catalans de l'Associació de Joves Lectors Catalans (AJLC), organitzades el 2022 i el 2023, respectivament, amb l'objectiu de promoure la lectura en català entre el públic jove, especialment durant esdeveniments clau com la Setmana del Llibre en Català, on tenen espais dedicats, amb activitats i propostes per a adolescents i joves lectors.

L'any 2023, l'Associació Lectura Fàcil (ALF) va organitzar la 9a edició de la Jornada de Lectura Fàcil amb el lema «Lectura Fàcil, 20 anys apropant-te a la lectura». La trobada va reunir més

de 70 persones que van seguir la jornada tant de manera presencial com virtual. En aquesta edició, l'ALF celebrava els vint anys des de la seva creació, motiu pel qual el principal eix temàtic de la 9a jornada va ser el foment lector.

3.2 Exposicions

Com en altres edicions de l'Anuari, cal destacar, en primer lloc, les exposicions que, de manera directa o en col·laboració, programa anualment el Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya, amb l'objectiu d'apropar als usuaris i usuàries de les biblioteques públiques la personalitat i l'obra dels autors commemorats. Entre les que han itinerat durant els anys 2022 i 2023 sobresurt «Gabriel Ferrater. Llegir tota la vida», amb motiu de la celebració de l'Any Ferrater el 2022.

La Institució de les Lletres Catalanes (ILC) també promou exposicions literàries com a instrument per a la difusió del fet literari i la lectura, així com dels escriptors i les seves obres. A més de les exposicions pròpies, la ILC participa en l'organització d'exposicions de temàtica literària impulsades per altres entitats i hi dona suport. Entre les exposicions organitzades per la ILC durant els anys 2022 i 2023 destaquen les següents:

- «Joan Fuster, una vida il·lustrada», promoguda a partir de l'exposició de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- «Vallverdú, horitzó», centrada en la vida i l'obra de Josep Vallverdú per acostar la seva figura polièdrica al públic general, en especial les seves cares més poc conegudes.
- «El Rector de Vallfogona. Història i mite», en la qual es narra la vida i l'obra de Francesc Vicent Garcia.

3.3 Premis

Atesa la diversitat i l'amplitud de les convocatòries literàries i de les accions adreçades a promoure els hàbits lectors i la creació literària, s'ha optat, com en edicions anteriors, per fer un esment especial dels premis destinats a infants i joves, col·lectius clau per a la formació d'hàbits lectors i per a l'estímul de la creació literària. Entre els diversos premis atorgats al territori català durant els anys 2022 i 2023, cal destacar els següents:

- El **Premi Atrapallibres**, convocat pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT) i adreçat als infants de nou a dotze anys, té el propòsit d'estimular-los la lectura d'imaginació. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 17a i la 18a edició, respectivament.
- El **Premi Protagonista Jove**, convocat també pel ClijCAT, està adreçat a adolescents de tretze a setze anys i se celebra conjuntament amb el Premi Atrapallibres.

- El **Premi Bones Pràctiques de Lectura Fàcil**, convocat per l'Associació Lectura Fàcil amb l'objectiu de reconèixer entitats, escoles i biblioteques que, entre les seves activitats, promoguin la lectura mitjançant els materials de lectura fàcil.
- El **Premi Crítica Serra d'Or**, en l'apartat de Literatura Infantil i Juvenil, és un guardó que la revista *Serra d'Or*, editada per Publicacions de l'Abadia de Montserrat, concedeix anualment. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 56a i la 57a edició, respectivament.
- El **Premi Ramon Muntaner** de literatura juvenil en català forma part dels Premis Literaris de Girona i és concedit per la Fundació Prudenci Bertrana. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 37a i la 38a edició, respectivament.
- El **Premi Pilarín Bayés**, organitzat per l'Obra Social Sant Joan de Déu i l'Editorial Mediterrània, convida cada curs l'alumnat de primària de tot Catalunya a escriure contes sobre una temàtica entorn dels valors. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 19a i la 20a edició, respectivament.
- El **Premi Edebé de Literatura Infantil i Juvenil**, concedit pel grup editorial especialitzat en continguts educatius, es convoca anualment amb l'objectiu de promoure la creació d'obres per a infants i joves. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 30a i la 31a edició, respectivament.
- El **Premi Joaquim Ruyra** de literatura juvenil, convocat per l'Editorial La Galera i la Fundació Enciclopèdia Catalana, té com a finalitat estimular la producció d'obres de narració en llengua catalana per a joves. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 49a i la 50a edició, respectivament.
- El **Premi El Vaixell de Vapor** de literatura infantil, atorgat per la Fundació Santa Maria (SM) i l'Editorial Cruïlla, té la voluntat de promoure la creació d'una literatura per a infants en català i que els transmeti, amb qualitat literària, uns valors humans, socials, culturals o religiosos que ajudin a construir un món digne. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 38a i la 39a edició, respectivament.
- El **Premi Gran Angular** de literatura juvenil, atorgat per la Fundació SM i l'Editorial Cruïlla, està dirigit a la creació de literatura per a joves que fomenti el gust per la lectura i que els transmeti uns valors que ajudin a construir un món digne. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 32a i la 33a edició, respectivament.
- El **Premi Aurora Díaz-Plaja** es concedeix al millor article d'anàlisi, estudi o recerca publicat en qualsevol llengua, en un mitjà de difusió general o especialitzat i tant en suport paper com digital, que tracti algun aspecte de la literatura infantil i juvenil catalana. Els anys 2022 i 2023 van tenir lloc la 21a i la 22a edició, respectivament.
- Els **premis del Concurs de Bibliotràilers**, organitzat pel Servei de Biblioteques conjuntament amb la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), és una iniciativa adreçada a joves d'entre dotze i divuit anys amb l'objectiu de promoure la lectura i el llibre entre els adolescents a través de la creació audiovisual en català, i el 2023 se'n va celebrar la 7a edició.

4 Publicacions

En els subapartats següents es recullen els treballs més significatius publicats a Catalunya sobre l'activitat editorial i els hàbits lectors durant els anys 2022 i 2023.

4.1 Edició

Pel que fa a l'estudi econòmic del sector editorial a Catalunya, cal destacar el treball de Xavier Cubeles sobre el sector del llibre, publicat a l'*Informe de la comunicació a Catalunya 2021-2022*, de l'Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Segons les dades disponibles, després de la crisi provocada per la covid-19 el 2020, el sector s'ha recuperat tant pel que fa a l'oferta com pel que fa a la demanda, i tant en el mercat interior com en l'exterior. D'altra banda, la lectura de llibres en suport digital és practicada per poc menys d'un terç de la població, mentre que les vendes d'obres digitals no superen el 5 % del total de vendes a Espanya.

També cal subratllar el treball d'Iñaki Vázquez-Álvarez, investigador de la Universitat de Barcelona, amb l'article «El libro y su industria en el marco de las industrias culturales. Modelizaciones económicas y características económico-sociales». L'estudi parteix de la hipòtesi que el llibre i la seva indústria, tot i formar part de les indústries culturals, presenten unes característiques economicosocials pròpies que les diferencien d'altres indústries. A partir d'una anàlisi de vint-i-cinc anys de modelitzacions econòmiques de la cultura, el treball identifica els trets distintius de les indústries culturals i, específicament, de la del llibre, mitjançant un mètode qualitatiu basat en la revisió de fonts secundàries, la consulta d'un grup d'experts i entrevistes a professionals del sector. Com a resultat, es posa de manifest la necessitat que aquestes particularitats siguin reconegudes per l'acadèmia, el sector editorial i les administracions públiques a l'hora d'incloure la indústria del llibre dins categories més àmplies com les indústries creatives o les del contingut.

4.2 Hàbits lectors

En l'àmbit dels hàbits de lectura i la compra de llibres, cal destacar l'estudi elaborat per CONECTA per encàrrec de l'Institut Català de les Empreses Culturals. Segons aquest informe, el 69,9 % de la població de catorze anys o més llegia llibres l'any 2021, gairebé dos punts menys que l'any anterior. Pel que fa a la llengua, el 34,4 % de les persones entrevistades indicaven que el català era la seva llengua habitual de lectura. Quant al suport, el 25,7 % de la població catalana llegia llibres tant en format digital com imprès, mentre que un 8,2 % ho feia exclusivament en format digital. En relació amb la compra de llibres, el 63,8 % dels entrevistats van declarar haver adquirit algun llibre no de text durant l'últim any, amb una mitjana de 7,8 llibres per persona. Pel que fa als més petits, el 88,5

% dels infants catalans d'entre deu i tretze anys van llegir llibres per oci en el temps lliure, percentatge que s'incrementa fins al 98,9 % en el cas de les nenes.

En l'àmbit de la lectura infantil, cal destacar el treball titulat «Anuario iberoamericano sobre el libro infantil y juvenil», editat per la Fundación SM. Aquesta publicació analitza la situació de la literatura infantil i juvenil (LIJ) als països iberoamericans on la Fundación SM té presència: Argentina, Brasil, Colòmbia, l'Equador, Espanya, Mèxic, Perú, Puerto Rico, la República Dominicana i Xile. La 14a edició, corresponent al període 2021-2022, fa èmfasi en l'impacte de la pandèmia en els hàbits lectors a escala global. Entre els canvis més destacats hi ha l'increment de la lectura digital i del còmic, que ha contribuït a fomentar la lectura entre infants i joves. Pel que fa a Espanya, l'anuari assenyalava que la literatura infantil i juvenil representa, en el període estudiat, un 16 % del mercat editorial.

5 Tendències

Dels apartats anteriors es desprèn, igual que en edicions anteriors d'aquest Anuari, una tendència positiva en la producció de coneixement. D'una banda, la generació d'estadístiques i estudis elaborats o encarregats pel Departament de Cultura i pels principals agents del sector ha continuat analitzant l'evolució dels hàbits lectors a Catalunya, així com la situació econòmica del sector editorial en el context de la seva recuperació postpandèmia. D'altra banda, l'organització de congressos, jornades professionals i premis literaris ha contribuït a enfortir la xarxa de cooperació entre institucions, editorials i creadors, alhora que ha afavorit la visibilitat del llibre i la lectura a Catalunya.

6 Bibliografia

Agustí, L. (2022). «Llibres, una recuperació positiva, però incompleta». Dins: Consell Nacional de la Cultura i les Arts (CoNCA). *Estat de la cultura i de les arts. Informe anual*, pàg. 41-47. <<https://conca.gencat.cat/ca/detall/publicacio/2021-Informe-anual-sobre-lestat-de-la-cultura-i-de-les-arts>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Agustí, L.; Baró Llambias, M. (2022). «Com més il·lustració té un poble, més lluny està de l'absolutisme: la materialització de un programa de educació popular en la Biblioteca Arús de Barcelona». *Bibliotecas: conocimiento, prestigio y memoria: siglos XIV-XIX*. Saragossa: Prensas de la Universidad de Zaragoza, pàg. 353-367.

Casals-Balaguer, M.; Klein, R.; Ollé, B.; Villarroya, A. (2024) *Butlletí de novetats de la Biblioteca central. Número especial: Hàbits lectors i plans de foment de la lectura* (maig de 2024). Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. ISSN 2013-2492. <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/33040>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Consell Nacional de la Cultura i les Arts (2022). *Estat de la cultura i de les arts. Informe anual*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <<https://conca.gencat.cat/web/.content/Publicacio/Informe-Anual/IA2022/Informe-Anual-CoNCA-2022.pdf>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Consell Nacional de la Cultura i les Arts (2023). *Estat de la cultura i de les arts. Informe anual*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <<https://conca.gencat.cat/web/.content/Publicacio/Informe-Anual/IA2021/Informe-2021-CAT.pdf>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Cubeles, X. (2023). «El llibre». Dins: B. López; A. Huertas Bailén; L. Peres-Neto (eds.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2021-2022*. Barcelona: Generalitat de Catalunya i Institut de la Comunicació (InCom-UAB), 155-168. ISBN 978-84-127367-2-4. <<https://ddd.uab.cat/record/284362>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Federación de Gremios de Editores de España (2022). *Comercio interior del libro en España 2022*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. <https://federacioneditores.org/wp-content/uploads/2025/02/comercio_interior_2022.pdf> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura (2022). *Estadístiques culturals de Catalunya 2022*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya. <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/30897>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura (2023). *Estadístiques culturals de Catalunya 2023*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya. <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/32068>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Institut Català de les Empreses Culturals (2022). *Hàbits de lectura i compra de llibres. Informe de resultats 2021*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/30922>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Institut Català de les Empreses Culturals (2023). *Hàbits de lectura i compra de llibres. Informe de resultats 2022*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/32926>>. [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Rueda Ramírez, P.; Nieto Márquez, I. (2022). «Los rótulos de las librerías e imprentas en Barcelona: la publicidad exterior de los establecimientos (1780-1839)». *Titivillus: Revista Internacional sobre Libro Antiguo*, núm. 8, pàg. 105-142.

Rueda Ramírez, P.; Saumell Calaf, D. (2023). «Els ex-libris d'Eduard Toda: bibliòfil i mecenes cultural». *Ex-libris. Portaveu de l'Associació Catalana d'Exlibristes*, vol. 73, pàg. 13-19.

Tellechea, T. (coord.) (2023). *Anuario iberoamericano sobre el libro infantil y juvenil*. Boadilla del Monte: Fundación SM. <<https://es.fundacion-sm.org/innovacion-educativa/%20biblioteca/anuario-lij-2/#>> [Consulta: 16 de setembre de 2025].

Vázquez-Álvarez, I. (2022). «El libro y su industria en el marco de las industrias culturales. Modelizaciones económicas y características económico-sociales». *Profesional de la Información*, 31(2), e310208. <<https://doi.org/10.3145/epi.2022.mar.08>> [Consulta: 11 d'octubre de 2025].

Editors
Lluís Agustí
Maite Comalat

ANUARI DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA 2024

